

Politikos kontekstas

Skurdas – sudėtinga, daugiamatė problema, kai ne tik stokojama būtiniausių išgyventi reikalingų išteklių, bet ir neturima galimybių dalyvauti pilietinėje, socialinėje ir kultūrinėje veikloje, taip pat politinio dalyvavimo, socialinio judumo galimybių (ES Taryba, 2007 m.). Moterų pajamos mažesnės nei vyrų, todėl joms skurdas gresia labiau.

Strategija „Europa 2020“

- Siekiama užtikrinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą Europos Sąjungoje, kuriant darbo vietas ir mažinant skurdą.
- Užsibrėžtas pagrindinis tikslas, kad iki 2020 m. ne mažiau kaip 20 mln. žmonių nebepatirtų skurdo ir socialinės atskirties.

Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas

- Tai viena iš septynių strategijos „Europa 2020“ strateginių iniciatyvų ir viena pagrindinių priemonių, padedančių apsaugoti ir skatinti moterų socialinę įtrauktį. Lyčių aspektas yra integruotas į pagrindines šios strategijos iniciatyvas, pavyzdžiui, vienodo ekonominio savarankiškumo skatinimą, teisės išeiti atostogų dėl šeiminių priežasčių skirtumą įvertinimą ir esamų su teise išeiti atostogų dėl šeiminių priežasčių susijusių direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėseną.

Europos lyčių lygybės paktas (2011–2020 m.)

- Dar kartą patvirtinamas Tarybos įsipareigojimas įgyvendinti ES siekius dėl lyčių lygybės, ypač trijose lyčių lygybei aktualiose srityse, būtent užimtumo, švietimo ir socialinės įtraukties skatinimo, visų pirma mažinant skurdą.

PVP strateginiai tikslai ir ES rodikliai

2007 m. Taryba sutarė dėl trijų ES masto rodiklių, apimančių ir du subrodiklius, kuriais vertinama Europos Sąjungoje padaryta pažanga įgyvendinant PVP tikslus. Šiais rodikliais vertinamas skurdo rizikos lygis pagal amžių, lytį ir namų ūkio tipą, įskaitant išlaikomų vaikų turinčius vienišus tėvus, taip pat ekonominio neaktyvumo lygis pagal amžių ir lytį.

- A1.** Persvarstyti, priimti ir taikyti makroekonominę politiką ir plėtros strategiją, kuriose atsižvelgiama į skurstančių moterų reikmes ir pastangas.
- A2.** Pakeisti teisės aktus ir administracinę praktiką taip, kad moterims būtų užtikrintos lygios teisės ir galimybės naudotis ekonominiais ištekliais.
- A3.** Suteikti moterims galimybę naudotis lėšų taupymo ir kredito mechanizmais bei finansų įstaigų paslaugomis.
- A4.** Parengti metodiką, kurioje būtų atsižvelgiama į lyčių specifiką, ir atlikti tyrimus, padedančius spręsti skurdo feminizacijos problemą.

Europos lyčių lygybės instituto parengtoje duomenų bazėje „Moterys ir vyrai ES. Faktai ir skaičiai“ pateikiama naujausių duomenų ir informacijos, kuriuos galima rasti interneto adresu: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

ES masto duomenimis grindžiami faktai

Padidėjo skurdo rizikos lygis

2012 m. 17 proc. ES gyventojų grėsė skurdas, o moterys susidūrė su šiek tiek didesne skurdo rizika nei vyrai. Šį rodiklį iš dalies galima paaiškinti tuo, kad visoje Europoje moterys gauna mažesnę darbo užmokesį ir dirba prastesnėmis sąlygomis negu vyrai, jos taip pat dažniau dirba ne visą darbo laiką, dirba pagal terminuotąsias darbo sutartis arba nedirba dėl priežasčių, susijusių su kitų asmenų priežiūra.

Nuo 2007 m. šiek tiek (iki 0,2 procentinio punkto) padidėjus moterų ir vyrų skurdo rizikai, 2012 m. lyčių atotrūkis sumažėjo iki kiek daugiau nei 1 proc. Apskritai skurdo rizika Europos Sąjungoje auga nežymiai, tačiau ji gerokai šoktelėjo dviejuose trečdaliuose valstybių narių, ypač ten, kur krizė smogė skaudžiausiai.

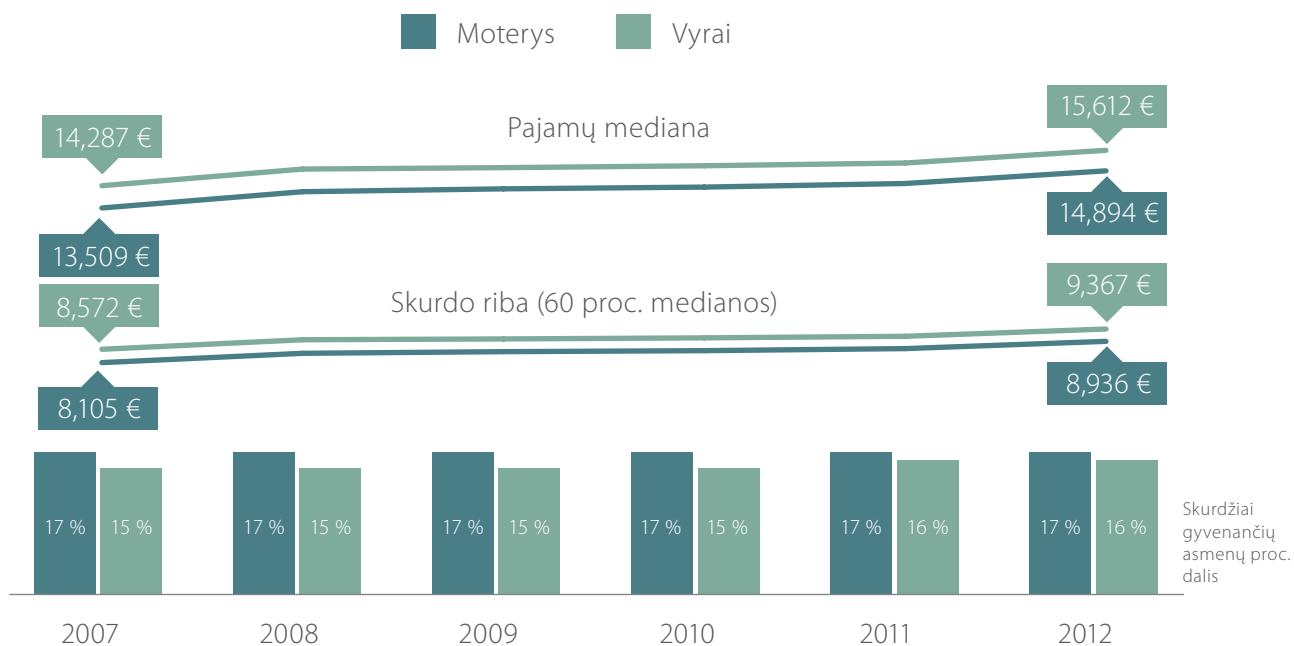
Skurdo rizikos rodiklis priklauso nuo darbo užmokesčio medianos. Todėl juo gali būti iki galo neįvertintas skurdo lygis tose valstybėse narėse, kuriose pajamos sumažėjo.

Amžius – reikšmingas skurdo rizikos veiksnys

Labiausiai skurdas gresia 16–24 m. amžiaus jaunimui (2012 m. skurdo riziką ES patyrė 24 proc. jaunuolių), o nuo

SKURDŽIAI GYVENANČIŲ MOTERŲ IR VYRŲ PROCENTINĖ DALIS ES, 2007–2012 M.

Šaltinis: Eurostatas. ES SPGS.

2007 m. šis rodiklis padidėjo daugumoje valstybių narių. Minėtajai amžiaus grupei priklausančioms jaunoms moterims kyla didesnė skurdo rizika (2012 m. lyčių atotrūkis buvo 1,6 procentinio punkto); šiai grupei būdingas lyčių atotrūkis yra kiek didesnis nei visų gyventojų.

25–49 m. amžiaus moterims (tokio amžiaus moterys paprastai augina vaikus) skurdas gresia labiau nei vyrams devyniolikoje valstybių narių, tačiau visoje ES šio rodiklio skirtumai tarp moterų ir vyrų yra palyginti nežymūs.

Amžius siejamas su didėjančiu lyčių atotrūkiu pagal skurdo riziką. Pagyvenusioms (vyresnėms nei 65 m. amžiaus) moterims skurdas gresia gerokai labiau nei to paties amžiaus vyrams (16 proc., palyginti su 12 proc. 2012 m.). Daugiau nei pusėje (17) iš 28 valstybių narių moterų ir vyrų pensijos skiriasi daugiau nei 30 proc. (ES – 39 proc.). Šį didelį lyčių atotrūkį galima paaiškinti bendru poveikiu, kurį daro mažesnis moterų viso gyvenimo darbo užmokestis bei moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumų nulėmtos mažesnės arba su pertrūkiais mokėtos socialinio draudimo įmokos, dažnesnis darbas ne visą darbo laiką bei nėštumo metu ir dėl kitų asmenų priežiūros su pertrūkiais mokėtos socialinio draudimo įmokos.

Nesusituokusiems asmenims, ypač vienišioms tėvams, skurdas gresia labiau

2012 m. visoje ES skurdas grėsė 25 proc. nesusituokusių asmenų, o nesusituokusių moterų skurdo rizika buvo šiek tiek didesnė nei vyrų (26 proc. ir 25 proc.). Moterų ir vyrų skurdo rizikos skirtumai nuo 2007 m. mažėjo, – tam daugiausia įtakos turėjo blogėjanti nesusituokusių vyrų skurdo rizikos padėtis (2007 m. skurdas grėsė 22 proc.

nesusituokusių vyrų, o 2012 m. – 25 proc.).

Skurdo grėsmė atsiranda tada, kai namų ūkyje yra išlaikomų vaikų, – kuo jų daugiau, tuo ši rizika didesnė. 2012 m. vienišų tėvų – daugiausia vienišų motinų – skurdo rizika pasiekė 34 proc., todėl vienišioms tėvams, kaip ir anksčiau, skurdas gresia labiau nei išlaikomų vaikų neturintiems nesusituokusiems asmenims. Daugelis vienišų tėvų auklėjimo ir vaikų priežiūros įsipareigojimus turi derinti su darbu, vadinasi, jie dažniau dirba mažiau garantijų teikiančią ir menkiau apmokamą darbą, kuris užtikrina menkesnę socialinę apsaugą. Įvertinus moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus, dėl moterų gaunamų mažesnių pajamų vienišoms motinoms ir (arba) globėjoms skurdas gresia labiau.

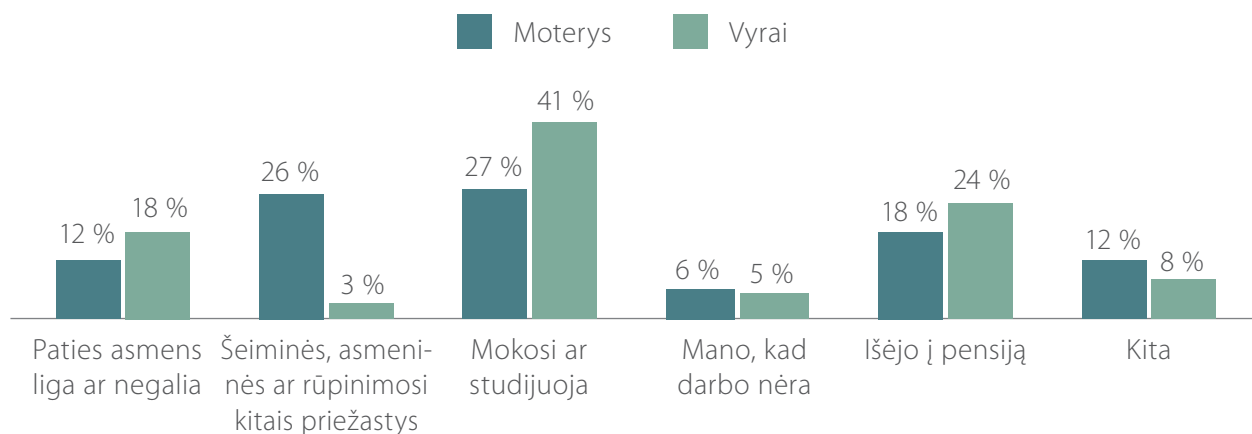
Europos Sąjungoje kai kurioms moterų grupėms, kaip antai vienišoms motinoms, etninėms mažumoms priklausančioms moterims, migrantėms, jaunesnėms ir pagyvenusioms moterims, kyla itin didelė skurdo grėsmė. Reikia nustatyti specialias šioms grupėms skirtas priemones, padedančias kovoti su skurdu.

Mažesnis moterų ekonominis aktyvumas – reikšmingas skurdo rizikos veiksnys

Santykinai daugiau moterų nei vyrų yra ekonomiškai neaktyvios visose valstybėse narėse. Nuo 2007 m. 15–64 m. amžiaus ekonomiškai neaktyvių moterų ir vyrų santykinė dalis valstybėse narėse sumenko. Labiau sumažėjo ekonomiškai neaktyvių moterų skaičius, o tai iš dalies lėmė ir mažesnius to laikotarpio vyrų bei moterų neaktyvumo skirtumus visoje ES. Vis dėlto santykinė ekonomiškai neaktyvių moterų dalis 2012 m. vis dar buvo gerokai

PAGRINDINĖS PRIEŽASTYS, KODĖL 15–64 M. AMŽIAUS MOTERYS IR VYRAI NEBANDO ĮSIDARBINTI ES, 2012 M.

Šaltinis: Eurostatas. ES darbo jėgos tyrimas.

didesnė nei vyrų: moterys bent šešis kartus dažniau nei vyrai buvo ekonomiškai neaktyvios dėl kitų asmenų priežiūros ar kitų šeiminių įsipareigojimų.

Užimtumas labai svarbus užtikrinant moterų ir vyrų ekonominį savarankiškumą. Dėl neaktyvumo ir nedarbo

laikotarpių moterims skurdas gresia labiau. Moterys dažniau būna ekonomiškai priklausomos, o jų darbinės veiklos ypatybės gali lemti mažesnes pajamas ir socialines garantijas tolesniame gyvenime.

EIGE surinkti gerosios patirties pavyzdžiai

Kaimo moteris: užimtumas ir naujosios technologijos. Ispanija

Projekte „Kaimo moteris: užimtumas ir naujosios technologijos“ dalyvavo aštuonios vietos veiklos grupės penkiuose Ispanijos regionuose – Andalūzijoje, Astūrijoje, Kastilijoje- La Manchoje, Kastilijoje ir Leone bei Madride. Pagal šį projektą, pasitelkus informacines ir ryšių technologijas (IRT), buvo skatinamos moterų verslumo ir socialinės ekonomikos iniciatyvos (kooperatyvai, darbuotojams priklausančios bendrovės ir partnerystės). Jame dalyvavo 20–60 m. amžiaus kaimo vietovėse gyvenančios moterys. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas neformalioje veikloje dalyvaujančioms jaunoms moterims. Pagrindinis projekto tikslas – padėti tūkstančiui moterų, 833 iš jų surengti 11 mokomųjų kursų ir įsteigti 43 naujas įmones.

„Goldrausch“. Vokietija

„Goldrausch Moterysnetzwerk“ – nedidelė nevyriausybinė asociacija, nuo 1982 m. veikianti Berlyno regione. Jos tikslas – skiriant labai mažas paskolas be palūkanų padėti Berlyno verslininkėms įkurti savo verslą ir į jį investuoti. Pastaraisiais metais pirmenybė teikiama vyresnėms nei 45 m. amžiaus migrantų kilmės moterims. Visos naudos gavėjos turi individualias įmones, dauguma kurių susijusios su paslaugų sfera, pavyzdžiui, kosmetikos gaminių prekyba ir gamyba, maitinimo paslaugomis, biologiniais tyrimais, mažmenine prekyba, kepyklų veikla, vaikų priežiūra. 1982–2007 m. „Goldrausch“ paskirstė apie 850 000 EUR daugiau kaip 450 verslininkių ir projektų Berlyne. Nuo 2010 m. rugsėjo mėn. iki 2013 m. „Goldrausch“ skyrė 70 paskolų, kurių bendra suma – 240 000 EUR. Šių paskolų įsipareigojimų nevykdymo rodiklis stebėtinai mažas – vos 1,3 proc.

PAŽANGA IR KLIŪTYS A SRITYJE. MOTERYS IR SKURDAS

PAŽANGA	KLIŪTYS
<ul style="list-style-type: none"> • Daugėja ekonomiškai aktyvių moterų. • Mažėja lyčių atotrūkis tarp ekonomiškai neaktyvių gyventojų. • Vienišos motinos ir marginalizuotos moterų grupės gauna papildomos pagalbos ir išteklių. • Pensinio draudimo reformos, kuriose atsižvelgiama į skirtingas moterų ir vyrų darbinės veiklos ypatybes.	<ul style="list-style-type: none"> • Moterims vis dar kyla didesnė skurdo grėsmė nei vyrams. • Vienišų tėvų namų ūkių skurdo rizika ES auga, o moterų santykinė dalis tarp vienišų tėvų namų ūkių tebėra neproporcingai didelė. • Moterys vis dar daug dažniau būna ekonomiškai neaktyvios dėl šeimos priežiūros įsipareigojimų. • Dėl ekonominio neaktyvumo ir nedarbo laikotarpių moterims skurdas gresia labiau.

Kokių veiksmų būtina imtis ES?

- Stiprinti priemones, kuriomis skatinama lyčių lygybė verčiantis ekonomine veikla.
- Atsižvelgti į lyčių aspektą, įgyvendinant ekonominio vystymosi iniciatyvas.
- Skatinti lygybę užimtumo srityje, siekiant vienodo ekonominio savarankiškumo ir finansinio saugumo.
- Remti iniciatyvas, kuriomis padedama geriau suvokti moterų ekonominio savarankiškumo svarbą mažinant skurdą.
- Mažinti darbinės veiklos pertrūkių ir skirtingų jos ypatybių, pavyzdžiui, darbo ne visą darbo laiką, poveikį moterų skurdo rizikai visą gyvenimą.
- Parengti tikslinių politikos priemonių konkrečioms moterų grupėms, kurioms labiausiai gresia skurdas, pavyzdžiui, jaunesnėms ir (arba) pagyvenusioms moterims arba vienišoms motinoms.
- Toliau reformuoti nacionalines pensijų sistemas, kad nustatant teises į pensijų išmokas būtų įvertinamas lyčių aspektas.
- Kovoti su vaikų skurdu, atsižvelgiant į lyčių lygybės aspektą ir laikantis holistinio požiūrio, kuriuo padedama plėtoti sąveiką tarp socialinės įtraukties ir kitų politikos sričių (kaip antai švietimo, užimtumo ir lyčių lygybės, sveikatos, būsto ir gyvenamosios aplinkos) ir ryšį su kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, ES finansavimo programomis).

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE)

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) – tai ES žinių centras lyčių lygybės klausimais. EIGE remia politikų ir visų atitinkamų institucijų pastangas siekiant, kad moterų ir vyrų lygybė taptų realybe visiems europiečiams ir kitiems pasaulio gyventojams, teikdama jiems specialių žinių ir palyginamus bei patikimus duomenis apie lyčių lygybę Europoje.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu>

Europos lyčių lygybės instituto Išteklų ir dokumentacijos centras (RDC) – tai naujoviška praktinė priemonė, sukurta siekiant padėti rasti būtiniausių išteklių lyčių lygybei užtikrinti, sudaryti sąlygas keistis informacija apie lyčių lygybės politiką ir praktiką tuo besidomintiems asmenims ir institucijoms bei pasiūlyti internetinę erdvę diskusijoms ir debatams.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktinė informacija:

Europos lyčių lygybės institutas
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LIETUVA
Tel. +370 52157444, Tel. +370 52157400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-282-2

doi:10.2839/126411

MH-04-15-022-LT-N